

Πρόλογος

Ήταν μπροστά μου, στον πάγκο του βιβλιοπωλείου. Ένα βιβλίο με τον τίτλο *Χόμπιτ*, που είχε στο εξώφυλλό του έναν ιπτάμενο δράκο, με ένα βέλος καρφωμένο στο στήθος του. Το πήρα και το άνοιξα – οι ρούνοι και οι χάρτες στο τέλος του βιβλίου προκάλεσαν το ενδιαφέρον μου. Αγόρασα στα γρήγορα το βιβλίο, και σύντομα βρέθηκα να ακολουθώ τον Μπίλμπο στις περιπέτειές του, καθώς ταξίδευε προς το Μοναχικό Βουνό. Αναγνώρισα από το όνομα πως ο συγγραφέας ήταν στενός φίλος του Κ. Σ. Λιούις*, ενός άλλου συγγραφέα που είχα πρόσφατα ανακαλύψει. Εκείνη την εποχή μάλιστα διάβαζα την αυτοβιογραφία του, που έχει τίτλο *Surprised by Joy* (*Ξαφνιασμένος από Αγαλλίαση*).

Την επόμενη φορά που επισκέφτηκα τη βιβλιοθήκη, έψαξα στο γράμμα «Τ». Οι τρεις πανόδετοι, με κόκκινο ύφασμα, τό-

* Κλάιβ Στέιπλς Λιούις (1898-1963): Ιρλανδός συγγραφέας, ποιητής και ακαδημαϊκός, γνωστός για τα μυθιστορήματα που έγραψε για παιδιά, κυρίως τη σειρά βιβλίων της *Νάρνια*, καθώς και για τα απολογητικά του κείμενα υπέρ του χριστιανισμού. (Σ.τ.Μ.)

μοι ξεχώριζαν από τα υπόλοιπα βιβλία, και τους άνοιξα με μεγάλο ενθουσιασμό. Η *Συντροφιά του Δαχτυλιδιού* είχε ακόμη περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα χόμπιτ. Έτσι δανείστηκε τον πρώτο από τους τρεις τόμους του *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών*, και πέρασα σε ένα άλλο στάδιο ανακάλυψης.

Στις μέρες μας, είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς έναν κόσμο δίχως τις ιστορίες του Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν σχετικά με τη Μέση Γη, τα ξωτικά, τους μάγους και τα χόμπιτ. Το όνομά του είναι πασίγνωστο, από την Αγγλία μέχρι τον Καναδά, και από την Ιαπωνία μέχρι τη Νότια Αφρική. Πολύ καιρό πριν από την προβολή των επιτυχημένων ταινιών, τα βιβλία *Χόμπιτ* και *Άρχοντας των Δαχτυλιδιών* ήταν δημοφιλή σε ολόκληρο τον κόσμο. Στους φανατικούς αναγνώστες τους περιλαμβάνονταν υδραυλικοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές, μηχανικοί αυτοκινήτων και δάσκαλοι, συνταξιούχοι και παιδιά. Το φαινόμενο Τόλκιν ξεκίνησε με τις πολιτισμικές αναταραχές της δεκαετίας του 1960 και δημιούργησε μια άνευ προηγουμένου ζήτηση για ιστορίες του φανταστικού και του απόκοσμου, όπως η σειρά του Χάρι Πότερ, η σειρά του Λυκόφωτος, και άλλες, οι οποίες γεμίζουν πλέον μεγάλα τμήματα των βιβλιοπωλείων σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος που έγινε θρύλος; Από πού προέρχονται οι ιστορίες της Μέσης Γης και η μυθολογία πάνω στην οποία βασίζονται; Αυτή είναι η ιστορία ενός πολύ εσωστρεφούς, ευφυέστατου και εκκεντρικού καθηγητή, ο οποίος δίδασκε ένα ιδιαίτερο γνωστικό αντικείμενο στο πανεπιστήμιο. Η φαντασία του επικοινωνούσε με τη βαθιά λαχτάρα μας για ιστορίες που, όπως όλες οι ιστορίες οι οποίες έχουν ξεχωρίσει και επιβιώσει ανά τους αιώνες, τρέφουν το πνεύμα. Όταν προσπάθησε να εκδώσει τον *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών* – καρπό δώδεκα περίπου ετών συγγραφής, δυσκολεύτηκε πολύ να βρει εκ-

δότη. Όταν τελικά τα κατάφερε, ο εκδότης του, αν και έδειξε ενθουσιασμό, αντιμετώπισε το έργο ως ένα εγχείρημα που θα του προκαλούσε οικονομική ζημία, χωρίς να μπορεί να φανταστεί τα πλούτη που αυτό θα έφερνε τόσο στον εκδοτικό οίκο του όσο και στο συγγραφέα. Ο Τόλκιν είχε αντιμετωπίσει μεγάλες οικονομικές δυσκολίες από τότε που έμεινε ορφανός. Ο κηδεμόνας του επί τρία χρόνια του απαγόρευε ακόμη και να επικοινωνεί με τη γυναίκα την οποία είχε ερωτευτεί. Λίγο καιρό αφότου η ευφυΐα του αναγνωρίστηκε τελικά στην Οξφόρδη, βρέθηκε στη δίνη του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου και υπέστη νευρική διαταραχή πολεμώντας στη Μάχη του Σομ.

Αυτά είναι μόνο ένα μέρος της ιστορίας του Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν. Πίσω από το βάθος και τον πλούτο του *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών* υπάρχουν πάνω από πενήντα χρόνια δημιουργίας, τα οποία συνοδεύουν τις γλώσσες, την ιστορία, τους λαούς και τη γεωγραφία της Μέσης Γης, καθώς και μια συγκροτημένη μυθολογία και μία συλλογή θρύλων εμπνευσμένων από τις εκπληκτικές γνώσεις του Τόλκιν στην αρχαία ιστορία και στην παράδοση της βορειοδυτικής Ευρώπης. Ο Τόλκιν έγινε μύθος δημιουργώντας ένα μύθο, ο οποίος αιχμαλώτισε τη φαντασία ατόμων πολύ διαφορετικών μεταξύ τους σε ολόκληρο τον κόσμο.

Υπάρχουν μερικά τεχνικά ζητήματα που αφορούν το βιβλίο, τα οποία είμαι αναγκασμένος να διευκρινίσω. Το πρώτο είναι πως κράτησα τον πληθυντικό «Dwarves» για τη λέξη «Dwarf» (Νάνος), όπως τον χρησιμοποιούσε και ο Τόλκιν όταν αναφερόταν στα πλάσματα αυτά μέσα στις ιστορίες του. Όπως συνηθίζεται πια όταν κάποιος γράφει για τον Τόλκιν, το δεύτερο ζήτημα είναι η ανάγκη να διαχωρίζεται το *Σιλμαρίλλιον*, το οποίο εκδόθηκε το 1977 (τέσσερα χρόνια μετά το θάνατο του Τόλκιν) από τον τεράστιο αριθμό ημιτελών ιστοριών, προσχεδίων, χρο-

νικών, λεξικών και αναφορών σχετικά με την εξέλιξη των γλωσσών των ξωτικών, που ο Τόλκιν άφησε πίσω με το θάνατό του. Αυτή η αχανής δεξαμενή αναφέρεται στο παρόν βιβλίο ως «Σιλμαρίλλιον», επειδή αποτελούσε προσχέδιο ενός ιδιαίτερου κομματιού της φανταστικής ιστορίας της Μέσης Γης. Το κομμάτι αυτό αφορά τα πολύτιμα πετράδια που ονομάζονται Σιλμαριλ, ή σχετίζεται με το παρελθόν ή το μέλλον της περιόδου κατά την οποία εμφανίστηκαν. Το *Σιλμαρίλλιον* του 1977 είναι μια συγκροτημένη και έγκυρη εκδοχή, η οποία βασίζεται στο παραπάνω εκτεταμένο υλικό και η οποία εκδόθηκε με την επιμέλεια του γιου του Τόλκιν, Κρίστοφερ.

Πρέπει να αναγνωρίσω ότι οφείλω πολλά σε κάποιους για τη συγγραφή αυτής της βιογραφίας. Όλα αυτά τα χρόνια έχω διαβάσει πολυάριθμες μελέτες υψηλής ποιότητας σχετικά με τη ζωή και το έργο του Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν, κάποιες από τις οποίες με βοήθησαν ιδιαίτερα. Η επίσημη βιογραφία του Τόλκιν, την οποία έγραψε ο εκλιπών Χάμφρεϊ Κάρπεντερ το 1977, παραμένει πολύτιμη, ακόμη και τώρα που είναι διαθέσιμα στο κοινό πολύ περισσότερα κείμενα του Τόλκιν, και αυτό γιατί ο Κάρπεντερ είχε πρόσβαση σε προσωπικά αρχεία και διέθετε την ικανότητα να βγάζει νόημα από ένα πλήθος ημιτελών κειμένων, κρυπτογραφημένων ημερολογίων, και αντιφατικών απόψεων. Εκτός από αυτόν πρέπει να αναφέρω τους Τζον Γκαρθ, Γουέιν Γ. Χάμοντ και Κριστίνα Σκαλ, Μπράϊαν Σίμπλι, Μπομπ Μπλάκχαμ, Ντάγκλας Α. Άντερσον, Μάθιου Ντίκερσον, Μάικλ Ντράουτ, Τομ Σίπι, Κόλιν Μάνλαβ, Δήμητρα Φήμη, Βέρλιν Φλίγκαρ, Κόρι Όλσεν, Τζον Ρέιτλιφ, Γουόλτερ Χούπερ, τον εκλιπόντα Κλάιντ Σ. Κίλμπι και τον Α. Ν. Γουίλσον. Αν και πολλά από τα έργα τους δεν έχουν βιογραφικό περιεχόμενο, με βοήθησαν να αποκτήσω βαθιά γνώση, να κατα-

νοήσω την πραγματικότητα της εποχής, και αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης. Μολονότι το βιβλίο μου δεν προορίζεται για ακαδημαϊκούς, αλλά για το μέσο αναγνώστη που θέλει να διερευνήσει τη ζωή του Τόλκιν και το πώς αυτή σχετίζεται με τις ιστορίες του για τη Μέση Γη, η σοφία όσων συγγραφέων ανέφερα, και πολλών άλλων, υπήρξε ένα αναγκαίο υπόβαθρο.

Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω το Κέντρο Marion E. Wade, το Κολέγιο Γουίτον του Ιλινόι, και τη Βιβλιοθήκη Μπόντλιαν της Οξφόρδης – η οποία διαθέτει μια ξεχωριστή συλλογή για τον Τζ. Ρ. Ρ. Τόλκιν – για τις μοναδικές πηγές που μου πρόσφεραν. Ευχαριστώ τον εκδοτικό οίκο Paulist Press που μου επέτρεψε να προσαρμόσω κάποιο υλικό από το βιβλίο μου, *Tolkien and C.S. Lewis: The Gift of Friendship* (*Τόλκιν και Κ. Σ. Λιούις: Το Δώρο της Φιλίας*). Θέλω ακόμη να ευχαριστήσω την ακούραστη επιμελήτρια και φίλη Άλισον Χαλ, η οποία δεν έπαψε ποτέ να με ενθαρρύνει, την Κίρστεν Έθεριτζ, την Τζέσικα Τίνκερ, τη Μάργκαρετ Μίλτον, τη Λάιζα Νάγκεντ, και άλλους συνεργάτες του εκδοτικού οίκου Lion Hudson, οι οποίοι με βοήθησαν. Ευχαριστώ επίσης τη σύζυγό μου, Σίντι Ζάντις, όχι μόνο για τη στήριξη και την ενθάρρυνση που μου πρόσφερε, αλλά και επειδή, δουλεύοντας η ίδια σκληρά, στήριξε το σπιτικό μας οικονομικά στη διάρκεια δύσκολων καιρών. Τέλος, θέλω να πω πως χρωστώ πολλά στους αναγνώστες από πολλές χώρες του κόσμου, μεγάλους και μικρούς, κάποιοι από τους οποίους σίγουρα θα έχουν τριχωτά πόδια και ίσως μυτερά αυτιά. Η αγάπη τους για το έργο του Τόλκιν είναι μεταδοτική, και οι γνώσεις τους συχνά προκαλούν δέος, ειδικά όταν καταλήγουν σε ερωτήσεις στο τέλος μιας συζήτησης. Χαίρομαι αφάνταστα που όταν έκανα την πρώτη μου διάλεξη στο Σύλλογο Φίλων Τόλκιν, και οι σοβαρές ερωτήσεις είχαν αρχίσει να

παίρνουν τέλος, η απάντησή μου στην ερώτηση «Έχουν τα Μπάλρογκ φτερά;» ήταν «Δεν ξέρω». Αν είχα πει ναι ή όχι, ο διάλογος θα συνεχιζόταν ακόμα, και φαντάζομαι πως δε θα είχα χρόνο να γράψω βιβλία.

Κόλιν Ντούριεζ
Κέσογουικ, Κούμπρια, Απρίλιος 2012

*«Στην πραγματικότητα,
είμαι ένα χόμπι...»*

Στο σπίτι της οικογένειας Τόλκιν επικρατούσε αναστάτωση. Ο μικρός Ρόναλντ είχε εξαφανιστεί. Συνήθως κοιμίζαν το βρέφος σε ένα δροσερό σημείο του σπιτιού κατά τη διάρκεια του μεσημεριού. Η ανησυχία των γονιών του ήταν δικαιολογημένη, μια και στην περιοχή υπήρχαν τσακάλια και λύκοι, τα οποία μπορούσαν να μπουν στην πόλη από τα έρημα βοσκοτόπια που ξεκινούσαν λίγο πιο πέρα από τα σπίτια, αναζητώντας τη λεία τους.

Το ζεύγος Τόλκιν φερόταν καλά στους δύο μαύρους υπηρέτες του, μια καμαριέρα και έναν νεαρό που ονομαζόταν Άιζακ. Η Μέιμπελ Τόλκιν αντιπαθούσε τη συμπεριφορά πολλών αποίκων απέναντι στους ιθαγενείς του Ελεύθερου Κράτους της Οράγγης*, και παρ' όλο που αναστατώθηκε αρκετά, φάνηκε να αποδέχεται την απλή εξήγηση του Άιζακ, πως είχε πάρει

* Το Ελεύθερο Κράτος της Οράγγης είναι επαρχία της Νότιας Αφρικής. Ιδρύθηκε ως κράτος το 1836 από Ολλανδούς, Γάλλους και Γερμανούς αποίκους. Το 1902, έπειτα από σκληρούς πολέμους με τους Άγγλους, πέρασε στην κυριαρχία της Βρετανίας. Το 1910 προσχώρησε στη Νοτιοαφρικανική Ένωση. (Σ.τ.Μ.)

τον Ρόναλντ μαζί του στο χωριό του, για να επιδείξει με υπερφάνεια στους συγχωριανούς του ένα λευκό μωρό. Αργότερα, όταν απόκτησε δικό του γιο, θέλοντας να εκφράσει την εκτίμησή του απέναντι στους Τόλκιν, ο Άιζακ τον ονόμασε «Άιζακ Τόλκιν Βίκτωρ», προσθέτοντας και το Βίκτωρ, για να τιμήσει τη βασίλισσα Βικτορία.

Ο Τζον Ρόναλντ Ρόιελ Τόλκιν, για να αναφέρουμε το πλήρες όνομά του¹, γεννήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1892 στο Μπλουμφοντέιν της Νότιας Αφρικής, και ήταν ο πρώτος γιος ενός ζευγαριού Άγγλων, του Άρθουρ και της Μέιμπελ Τόλκιν. Οι γονείς του κατάγονταν από το Μπέρμιγχαμ, το οποίο βρίσκεται στα Μίντλαντς* της Αγγλίας. Η Μέιμπελ Σάφιλντ, όπως ήταν το πατρικό όνομα της μητέρας του Ρόναλντ, είχε ταξιδέψει με πλοίο μέχρι το Κέιπ Τάουν για να παντρευτεί τον Άρθουρ, έναν τραπεζίτη, ο οποίος είχε μεταναστεύσει στην Αφρική αναζητώντας καλύτερη τύχη στην πλούσια σε ορυκτά χώρα. Η Τράπεζα της Αφρικής τον είχε προαγάγει σε διευθυντή του υποκαταστήματος του Μπλουμφοντέιν, στην καρδιά του Ελεύθερου Κράτους της Οράγγης, περίπου εφτακόσια μίλια μακριά από το Κέιπ Τάουν. Η ανακάλυψη χρυσού και διαμαντιών ήταν η αιτία να επεκταθούν οι τραπεζικές δραστηριότητες σ' αυτή την περιοχή. Η Μέιμπελ Σάφιλντ έφυγε από την Αγγλία το Μάρτιο του 1891. Η τελετή του γάμου έγινε τον επόμενο μήνα, στον Αγγλικανικό Καθεδρικό Ναό του Κέιπ Τάουν.

Στο Μπλουμφοντέιν η οικογένεια ζούσε «στην άκρη της οδού Μέτλαντ, έχοντας πίσω της τις σκονισμένες και άδεντρες

* Όπως δηλώνει και η ονομασία τους (Μεσόγεια θα μπορούσαμε να τα ονομάσουμε στα ελληνικά), τα Μίντλαντς είναι περιοχή της Κεντρικής Αγγλίας. (Σ.τ.Μ.)

πεδιάδες της σαβάνας*». Η Μέιμπελ περιέγραφε τον πρωτότοκό της σε μια επιστολή προς την πεθερά της που ζούσε στην Αγγλία: «Το μωρό μοιάζει με νεραϊδάκι όταν είναι ντυμένο με λευκές δαντέλες και άσπρα παπουτσάκια. Όταν είναι γυμνούλι, νομίζω πως μοιάζει περισσότερο με ξωτικό». Το μωρό αυτό επρόκειτο να γίνει ένας λαμπρός ακαδημαϊκός και συγγραφέας, ο οποίος, δεκαετίες αργότερα, θα επανασύστηνε τα θαυμαστά και εντυπωσιακά ξωτικά της ευρωπαϊκής παράδοσης και των θρύλων σε καινούργιες γενιές συνεπαρμένων αναγνωστών. Δε θα έμοιαζαν και πολύ με τις γλυκανάλατες, λεπτεπίλεπτες νεράιδες των βικτοριανών παιδικών του χρόνων. Δυστυχώς, η Μέιμπελ δεν έμελλε να ζήσει τόσο ώστε να δει το γιο της να αποκτά παγκόσμια φήμη.

Η εξαφάνιση του μικρού Ρόναλντ ήταν ένα μόνο από τα γεγονότα που ανησύχησαν τη Μέιμπελ σε σχέση με το μωρό της, το οποίο θεωρούσε ιδιαίτερα ευαίσθητο. Σε κάποια περίπτωση, αμυδρές αναμνήσεις της οποίας ο Ρόναλντ διατηρούσε στην κατοπινή ζωή του, όταν ήταν νήπιο, την ώρα που έτρεχε μέσα στο ψηλό, ξερό χορτάρι του μεγάλου κήπου τους, ενόχλησε μια ταραντούλα (οι αράχνες αυτές μπορούν να φτάσουν στο μέγεθος ενός αντρικού χεριού), η οποία τον δάγκωσε, χύνοντας το δηλητήριό της μέσα του. Γύρισε κλαίγοντας στο σπίτι, όπου η παραμάνα του ρούφηξε ψύχραϊμα το δηλητήριο από το τραύμα. Ο Ρόναλντ θυμόταν το τρέξιμο και το κλάμα, αλλά όχι την πελώρια αράχνη. Ίσως όμως αυτή η εμπειρία ήταν ο σπόρος για πολλές αναφορές σε γιγάντιες αράχνες στις ιστο-

* Στο πρωτότυπο, *veldt*. Έτσι ονομάζονταν από τους πρώτους Ολλανδούς αποίκους οι απέραντες πεδινές εκτάσεις της Νότιας Αφρικής, οι οποίες είναι καλυμμένες σχεδόν από χορτάρι και θάμνους. (Σ.Τ.Μ.)

ρίες του, μεγαλύτερη από τις οποίες ήταν η Ουνγκόλιαντ, το αρχαίο πλάσμα που κατάπιε το φως του κόσμου στην πρώτη εποχή της Μέσης Γης, και ασφαλώς η απόγονός της, η Σέλομπι, την οποία τα χόμπιτ Φρόντο και Σαμ συνάντησαν στο επικίνδυνο ταξίδι τους μέσα στη σκιερή χώρα της Μόρντορ, το βασίλειο του Σκοτεινού Άρχοντα, Σάουρον.

Όμως πέρα από αυτούς τους κινδύνους που διέτρεχε ο Ρόναλντ, η Μέιμπελ ανησυχούσε για την υγεία του παιδιού λόγω της αποπνικτικής ζέστης που επικρατούσε κατά το μεγαλύτερο μέρος του έτους, αλλά και της σκόνης που ερχόταν από την ανεμοδαρμένη πεδιάδα. Η έγνοια της Μέιμπελ έγινε μεγαλύτερη ακόμη καθώς ο Άρθουρ δεν έδειχνε καμιά διάθεση να επιστρέψουν στην Αγγλία. Ήταν πλέον ολοφάνερο για εκείνη πως ο σύζυγός της δεν επιθυμούσε ούτε καν μια περίοδο διακοπών στην Αγγλία, παρ' όλο που η τράπεζα του όφειλε μια άδεια. Αντίθετα με τη Μέιμπελ, ο Άρθουρ αισθανόταν πως βρισκόταν στο στοιχείο του στην Αφρική, καθώς αντιμετώπιζε τη μεγάλη πρόκληση να αυξήσει την πελατεία της τράπεζας μέσα στο αφιλόξενο περιβάλλον της χώρας των Μπόερς*, ο πληθυσμός της οποίας στην πλειονότητά του αντιπαθούσε τους Βρετανούς. Η σύζυγός του ένιωσε φόβο όταν διάβασε την επιστολή που ο Άρθουρ έστειλε κάποια φορά στον πατέρα του, στο Μπέρμιγχαμ: «Νομίζω πως θα τα καταφέρω καλά σε αυτό τον τόπο, και δε σκέφτομαι να επιστρέψω για μόνιμη εγκατάσταση στην Αγγλία». Ύστερα, η ίδια η Μέιμπελ ανα-

* Μπόερς (=αγρότες) ονομάζονταν οι απόγονοι των πρώτων Ολλανδών, οι οποίοι εποίκισαν το 18ο αιώνα αρχικά το ακρωτήριο της Νότιας Αφρικής και αργότερα το εσωτερικό της. Εμπλέχτηκαν σε δύο πολέμους με τη Βρετανική Αυτοκρατορία, οι οποίοι έμειναν γνωστοί ως Πόλεμοι των Μπόερς. (Σ.τ.Μ.)

γκάστηκε να διώξει από το μυαλό της τις σκέψεις για μια επίσκεψη στην πατρίδα· ήταν έγκυος στο δεύτερο γιο της, τον Χίλαρι, ο οποίος γεννήθηκε στις 17 Φεβρουαρίου 1894.

Ο Χίλαρι αποδείχτηκε πιο σκληροτράχηλος από το μεγαλύτερο αδελφό του που γινόταν ολοένα και πιο ασθενικός σ' εκείνο το τραχύ κλίμα. Το ζευγάρι κατάλαβε πως η ανελέητη ζέστη επιδρούσε αρνητικά στην υγεία του Ρόναλντ. Η Μέιμπελ ήταν απελπισμένη. Το Νοέμβρη του 1894, πήρε τον Ρόναλντ και τον Χίλαρι, ο οποίος ήταν ακόμα βρέφος, και έμειναν σε ένα παραλιακό μέρος, όπου το κλίμα ήταν πιο ήπιο, κοντά στο Κέιπ Τάουν, εκατοντάδες μίλια μακριά από το σπίτι τους. Χρόνια αργότερα, ο Ρόναλντ μπορούσε να ανακαλέσει αμυδρές αναμνήσεις ενός ατέλειωτου ταξιδιού με τρένο, και μιας μεγάλης, αμμώδους παραλίας. Κάποτε, σε μια συνέντευξή του στο ραδιοφωνικό σταθμό του BBC, είχε πει: «Θυμάμαι να κάνω μπάνιο στον Ινδικό Ωκεανό πριν ακόμα κλείσω τα δύο μου χρόνια»². Όταν λίγες ημέρες αργότερα η Μέιμπελ επέστρεψε με τα παιδιά στο Μπλουμφοντέιν, ο Άρθουρ κανόνισε το ταξίδι τους στην Αγγλία. Όπως της είπε, ο ίδιος θα ερχόταν αργότερα. Ο Ρόναλντ θυμόταν τον πατέρα του να γράφει «Α. Ρ. Τόλκιν» πάνω στο ταξιδιωτικό μπαούλο τους, καθώς η Μέιμπελ και τα παιδιά ετοιμάζονταν να φύγουν – το μπαούλο αυτό ο Ρόναλντ το κράτησε στα χρόνια που ακολούθησαν ως πολύτιμο ενθύμιο –, κι αυτή η ανάμνηση ήταν η τελευταία που είχε από τον πατέρα του. Σε μια ημιτελή ιστορία που έγραψε σχεδόν μισό αιώνα αργότερα, με τίτλο «The Notion Club Papers» («Τα Έγγραφα της Λέσχης των Εννοιών»), έδωσε στον εαυτό του το φανταστικό όνομα «Τζον Άρθουρσον».

Ενώ ο Άρθουρ έμεινε πίσω, απορροφημένος από τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις, η Μέιμπελ και τα παιδιά ταξίδε-

ψαν προς την Αγγλία στις αρχές Απριλίου 1895. Τον πρώτο καιρό, οι τρεις τους έμειναν μαζί με τους γονείς της Μέιμπελ και μία από τις αδελφές της, την Τζέιν, στο σπίτι της οικογένειας στην οδό Άσφιλντ, στο Κινγκς Χιθ του Μπέρμιγχαμ. Ο Ρόναλντ μπερδεύτηκε από αυτή την αλλαγή, και μερικές φορές περίμενε να δει τη βεράντα του σπιτιού τους στο Μπλουμφοντέιν να προεξέχει από το σπίτι των Σάφιλντ. Πολλά χρόνια αργότερα ανακαλούσε στη μνήμη του: «Θυμάμαι ακόμα να κατεβαίνω το δρόμο στο Μπέρμιγχαμ και να αναρωτιέμαι τι είχε γίνει ο μεγάλος εξώστης και το μπαλκόνι». Επίσης καινούργιο και παράξενο του φαινόταν το πρώτο αληθινό χριστουγεννιάτικο δέντρο που αντίκριζε έπειτα από «τόσα χρόνια παραμονής στη στέρφα, ζεστή χώρα».

Στη διάρκεια αυτής της επίσκεψης, και ενώ οι τρεις τους ετοιμάζονταν να επιστρέψουν στη Νότια Αφρική, ο Άρθουρ προσβλήθηκε από ρευματικό πυρετό και στη συνέχεια πέθανε αιφνίδια, έπειτα από ακατάσχετη αιμορραγία. Ήταν μόλις τριάντα εννιά χρόνων. Θάφτηκε μερικές ημέρες μετά το θάνατό του, στις 15 Φεβρουαρίου 1896, στο αγγλικανικό κοιμητήριο του Μπλουμφοντέιν. Ο θάνατός του έκλεισε το κεφάλαιο της ζωής των Τόλκιν στη Νότια Αφρική. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος πάντως, η οικογένεια δεν πρόλαβε να ζήσει την αναστάτωση που προκάλεσε ο Πόλεμος των Μπόερς*, ο οποίος ξεκίνησε ύστερα από λίγα χρόνια (1899-1902).

Η Μέιμπελ ήταν τώρα μια μητέρα μόνη, με πολύ περιορι-

* Ο συγγραφέας αναφέρεται στο Δεύτερο Πόλεμο των Μπόερς (ο πρώτος είχε τελειώσει πριν γεννηθεί ο Τόλκιν), στον οποίο οι δύο ανεξάρτητες δημοκρατίες του Τράνσβααλ και του Ελεύθερου Κράτους της Οράγγης πολέμησαν με τον αγγλικό αποικιακό στρατό. Τελικά τα κράτη αυτά προσαρτήθηκαν στη Βρετανική Αυτοκρατορία. (Σ.τ.Μ.)

σμένες οικονομικές δυνατότητες. Σύντομα οι τρεις τους μετακόμισαν στο Σέαρχολ, όπου το κλίμα ήταν πολύ πιο υγιεινό. Το καινούργιο τους σπίτι, στην οδό Γκρέισγουελ 5, ήταν μια όμορφη και ευρύχωρη αγροικία, η οποία μοιραζόταν μια μεσοτοιχία με μια άλλη. Βρισκόταν σχεδόν απέναντι από τη λίμνη του Υδρόμυλου του Σέαρχολ, κάπου ένα μίλι νότια από την πόλη του Μπέρμιγχαμ. Αν και ήταν τόσο κοντά στη μητρόπολη, ταυτόχρονα βρισκόταν στην καρδιά του αγροτικού Γουορστερσάιρ. Καθώς υπήρχαν μόνο άλογα και κάρα, ήταν ένα μέρος «πολύ παλιά, τότε που υπήρχε λιγότερος θόρυβος και περισσότερο πράσινο» (για να χρησιμοποιήσουμε την περιγραφή που δίνει ο Τόλκιν για το Σάιρ της Μέσης Γης στο *Χόμπιτ*). Η Μέιμπελ, η οποία ήταν μια πολύ χαρισματική και επινοητική γυναίκα, εκπαίδευσε η ίδια τα αγόρια της μέχρι να ενταχθούν στη δημόσια εκπαίδευση. Μεταξύ άλλων, η Μέιμπελ έμαθε τον Ρόναλντ να διαβάζει, και αργότερα τον μύησε στην καλλιγραφία, στο σχέδιο, στα λατινικά, στα γαλλικά, στο πιάνο (ανεπιτυχώς) και στη βοτανολογία.

Το ήσυχο χωριό Γουορστερσάιρ (που αργότερα αποτέλεσε τμήμα του Γουορικόσάιρ εξαιτίας αλλαγών στα σύνορα των διοικητικών περιφερειών) έγινε σύντομα για τον Ρόναλντ το πιο αγαπημένο μέρος, το οποίο συνέδεσε με αναμνήσεις από τη μητέρα του που έμελλε να χάσει τόσο σύντομα: «Το Σάιρ μοιάζει πάρα πολύ με τον κόσμο μέσα στον οποίο άρχισα για πρώτη φορά να αντιλαμβάνομαι τα πράγματα... Αν το πρώτο σου χριστουγεννιάτικο δέντρο είναι ένας καχεκτικός ευκάλυπτος, και αν συνήθως σε βασανίζουν η ζέστη και η άμμος – τότε... ακριβώς στην ηλικία που η φαντασία σου αρχίζει να αναπτύσσεται, το να βρεθείς ξαφνικά σε ένα ήρεμο χωριό του Γουορικόσάιρ θεωρώ πως σου γεννά μια ιδιαίτερη αγάπη για την ύπαιθρο της

κεντρικής Αγγλίας, κύρια χαρακτηριστικά της οποίας είναι τα όμορφα βότσαλα, οι φτελιές, τα ήσυχα ποταμάκια, κ.λπ., και ασφαλώς οι άνθρωποί της». ³ Τα χωριατόπουλα κοροΐδευαν τον μικρό Τόλκιν για τα μακριά μαλλιά του (που ήταν τότε της μόδας για τα αγόρια της μέσης αστικής τάξης).

Ο Υδρόμυλος του Σέαρχολ εντυπώθηκε ιδιαίτερα στη φαντασία του Ρόναλντ. «Υπήρχε ένας παλιός μύλος που πραγματικά άλεθε καλαμπόκι, στον οποίο δούλευαν δύο μυλωνάδες, μια μεγάλη λίμνη όπου κολυμπούσαν κύκνοι, ένας λάκκος με άμμο, μία υπέροχη κοιλάδα με λουλούδια, μερικά αγροτόσπιτα παλιές αρχιτεκτονικής, και, λίγο πιο μακριά, ένα ποταμάκι με έναν ακόμη μύλο». ⁴ Ο Υδρόμυλος του Σέαρχολ ήταν ένας παλιός πλίνθινος μύλος με μια ψηλή καμινάδα. Αν και λειτουργούσε με ατμομηχανή, ένα ποταμάκι κυλούσε ακόμα κάτω από το μεγάλο τροχό του. Ο μύλος, με τον τρομακτικό γιο του μυλωνά, έκανε μεγάλη εντύπωση στον Ρόναλντ αλλά και στον Χίλαρι.

Ο Ρόναλντ και ο μικρότερος αδελφός του είχαν δώσει στο γιο του μυλωνά το παρατσούκλι «Λευκός Δράκος*». Ο Χίλαρι θυμόταν έναν αγρότη με το παρατσούκλι «Μαύρος Δράκος», ο οποίος τρομοκρατούσε τα παιδιά της περιοχής. (Κάποτε κυνήγησε τον Ρόναλντ επειδή μάζευε μανιτάρια). Σε μια επιστολή που έγραψε πολλά χρόνια αργότερα, ο Τόλκιν μιλάει για το γέρο μυλωνά και το γιο του, οι οποίοι του προκαλούσαν δέος όταν ήταν μικρός. Σε μια άλλη επιστολή του γράφει πως έζησε τα παιδικά του χρόνια «Στο “Σάιρ”, σε μια εποχή πριν από την έλευση των μηχανών». Πρόσθετε επίσης πως στην πραγ-

* Στο πρωτότυπο «ogre», «δράκος», με τη σημασία με την οποία συναντάται στη νεοελληνική παράδοση, δηλαδή, μυθικό τέρας με μορφή ανθρώπου που συχνά είναι ανθρωποφάγο. (Σ.τ.Μ.)

ματικότητα ήταν και ο ίδιος ένα χόμπι, σε όλα εκτός από το μέγεθος. Όπως και στα χόμπι, του άρεσαν οι κήποι, τα δέντρα και τα χωράφια που δουλεύονταν ακόμα με τα χέρια. Κάπνιζε κι αυτός πίπα, και του άρεσαν τα απλά φαγητά. Στα άχαρα χρόνια των μέσων του εικοστού αιώνα, όταν οι ιστορίες του άρχισαν να γίνονται δημοφιλείς, τολμούσε να φοράει φανταχτερά γιλέκα. Του άρεσαν τα μανιτάρια που μπορούσε να βρει κανείς στα χωράφια, καθώς και να εκφράζει τη μάλλον στοιχειώδη αίσθηση χιούμορ που διέθετε, το οποίο μερικοί έβρισκαν κουραστικό. Είχε επίσης γράψει πως ως ενήλικος πήγαινε για ύπνο αργά και, αν μπορούσε, ξυπνούσε επίσης αργά. Όπως και στα χόμπι, δεν του άρεσαν τα ταξίδια. Στον *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών* γράφει για ένα μύλο στο Χόμπιτον, κοντά Στο Νερό, τον οποίο γκρέμισαν και αντικατέστησαν με ένα τούβλινο κτίριο που ρύπαινε τόσο την ατμόσφαιρα όσο και το ποτάμι. Υπάρχει μια ομοιότητα ανάμεσα στη θέα από τον αγροτικό δρόμο, στον οποίο ζούσε η οικογένεια στο Σέαρχολ, με το μύλο στα δεξιά, και σε μια λεπτομερή απεικόνιση του Χόμπιτον που σχεδίασε ο Τόλκιν για το *Χόμπιτ*, τον πρόδρομο του *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών*.

Ο Υδρόμυλος του Σέαρχολ γλίτωσε από το τούβλινο τσουνάμι της αστικής εξάπλωσης του Μπέρμιγχαμ, και τώρα πλέον διατηρείται ως αξιοθέατο. Οι επισκέπτες μπορούν να ρίξουν έτσι μια φευγαλέα ματιά στον κόσμο της παιδικής ηλικίας του Τόλκιν, αλλά και να δουν από κοντά ένα σημαντικό ιστορικό μνημείο της Βιομηχανικής Επανάστασης, η οποία άλλαξε τον κόσμο. Η μεγάλη, βαθιά λίμνη, την οποία ο Ρόναλντ και ο Χίλαρι γνώριζαν τόσο καλά, βρίσκεται εκεί, το ίδιο και ο μύλος με την ψηλή του καμινάδα, ακόμα αναγνωρίσιμα έπειτα από τόσο καιρό. Εκεί κοντά, ως ένδειξη αναγνώρισης της προσφο-

ράς του Τόλκιν, υπάρχει το Πάρκο της Χώρας του Σάιρ και ο Βάλτος του Μόζλι, εμπνευσμένα ενδεχομένως από το Παλιό Δάσος στην άκρη του Σάιρ, όπως παρουσιάζεται στον *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών*.

Ίσως την ίδια περίπου περίοδο να γεννήθηκε μέσα στην οργιάζουσα φαντασία του Ρόναλντ και ένα άλλο σημαντικό στοιχείο: το επαναλαμβανόμενο όνειρό του σχετικά με ένα μεγάλο κατακλυσμό, ένα πράσινο κύμα που θα σάρωνε όλες τις χώρες. Τελικά, ύστερα από μια μακρά περίοδο κυοφορίας, η ανάμνηση εκείνου του ονείρου ενσωματώθηκε στον ίδιο φανταστικό κόσμο, του οποίου το Σάιρ αποτελούσε τμήμα: στη Μέση Γη. Το όνειρο μεταμορφώθηκε στη φανταστική αφήγηση του Τόλκιν σχετικά με την καταστροφή της Νούμενορ, της δικής του παραλλαγής πάνω στην πανάρχαιη ιστορία της βυθισμένης ηπείρου Ατλαντίδας.

Το 1900, πέντε χρόνια αφότου έφυγε από την Αφρική, ο Ρόναλντ ξεκίνησε τη φοίτησή του στο Σχολείο Κινγκ Έντουαρντ, το καλύτερο σχολείο μέσης εκπαίδευσης στο Μπέρμιγχαμ, το οποίο τότε βρισκόταν κοντά στο Σταθμό Νιου Στριτ, στο κέντρο της πόλης. Τα δίδακτρα τα πλήρωνε ένας θείος του. Τα κτίρια του σχολείου (τα οποία έχουν πλέον κατεδαφιστεί) έφεραν τη σφραγίδα του αρχιτέκτονα τους, σερ Τσαρλς Μπάρι, ο οποίος σχεδίασε επίσης το σημερινό Κοινοβούλιο στο Λονδίνο. Την ίδια περίοδο, η Μέιμπελ Τόλκιν και η αδελφή της Μεί ασπάστηκαν το δόγμα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, παρά την έντονη αντίδραση του ουνιτάριου* πατέρα τους και των εξ αγχιστείας συγγενών της Μέιμπελ, οι οποίοι

* Οι ουνιτάριοι απορρίπτουν την τριαδικότητα του Θεού και θεωρούν τον Ιησού γιο ή προφήτη του ενός και μοναδικού Θεού. (Σ.τ.Μ.)

ήταν βαπτιστές. Έπαψαν να στηρίζουν οικονομικά τη Μέιμπελ, βυθίζοντάς την έτσι σε ακόμη μεγαλύτερη ανέχεια. Μητέρα και γιοι μετακόμισαν από την αγροτική κατοικία τους σε ένα σπίτι στο προάστιο Μόζλι, ώστε να βρίσκονται πιο κοντά στο Παρεκκλήσιο* του Μπέρμιγχαμ, στο Ετζμπάστον. Το Παρεκκλήσιο είχε ιδρυθεί από τον καρδινάλιο Νιούμαν κατά τη δεκαετία του 1850, και έγινε η πνευματική εστία της Μέιμπελ, η οποία είχε προηγουμένως εκκλησιαστεί σε άλλους, πλησιέστερους στο σπίτι της ρωμαιοκαθολικούς ναούς. Ο οραματιστής Τζον Χένρι Νιούμαν (1801-1890) έκανε πολλά για να δώσει νέα πνοή στο ρωμαιοκαθολικισμό, συνεισφέροντας στο Δόγμα αυτό τις οξφορδιανές γνώσεις του, τη φαντασία και το ελεύθερο πνεύμα του. Το Μόζλι βρισκόταν στη διαδρομή του τραμ προς το κέντρο της πόλης, και έτσι η καθημερινή μετάβαση του Ρόναλντ στο σχολείο ήταν πιο εύκολη.

Την επόμενη χρονιά η οικογένεια αναγκάστηκε να μετακομίσει και πάλι, σε ένα σπίτι κοντά στο σταθμό Κινγκς Χιθ. Πίσω από το καινούργιο τους σπίτι υπήρχε ένα σιδηροδρομικό ανάχωμα, γεμάτο αγριολούλουδα και χορτάρι (το οποίο ο Ρόναλντ αγαπούσε). Ήταν τότε περίπου εννιά χρόνων, και ο αδελφός του, Χίλαρι, γύρω στα επτά. Τα αγόρια είχαν συνηθίσει τον ήχο από το τρίξιμο των βαγονιών που κουβαλούσαν κάρβουνο, τα οποία άραζαν σ' ένα σταθμό λίγο πιο πέρα από τη σιδηροδρομική γραμμή. Εκεί αποθήκευαν το κάρβουνο. Τα τρένα έρχονταν από τα ανθρακωρυχεία της Νότιας Ουαλίας, πάνω από εκατό μίλια μακριά, και το κάρβουνο προοριζόταν

* Στο πρωτότυπο, Oratory. Έτσι ονομάζεται στο Καθολικό Δόγμα το κτίριο στο οποίο οι πιστοί συγκεντρώνονται για να εκφράσουν τη λατρεία τους στο Θεό. Δεν είναι εκκλησία, αλλά ένα μεγάλο κτίριο που έχει πολλαπλές χρήσεις. (Σ.τ.Μ.)

για τις ακμάζουσες βιομηχανίες του Μπέρμιγχαμ. Ο Ρόναλντ παρατηρούσε τα ονόματα στα πλαϊνά των βαγονιών: ήταν ουαλικά ονόματα, όπως *Μπλεν-Ρόντα*, *Μέρντι*, *Νάντιγκλο*, και *Τρέντεγκαρ*.

Στην προαναφερθείσα συνέντευξή του στο BBC το 1971, ο Τόλκιν αποκάλυψε πόσο σημαντική ήταν αυτή η επαφή του με τα ουαλικά τοπωνύμια. Από πολλές απόψεις, οι εμπειρίες της παιδικής του ηλικίας αποτέλεσαν το σπόρο για τις ιστορίες που θα επινοούσε σχετικά με τον κόσμο της Μέσης Γης, έναν κόσμο κατοικημένο από χόμπιτ, ξωτικά, αλλά και σκοτεινότερα πλάσματα, όπως τελώνια και δράκους. Ο Τόλκιν εξηγούσε τη γοητεία που ασκούσαν πάνω του τα ουαλικά: «Τα ουαλικά ανέκαθεν με έλκυαν με το ρυθμό τους και τον ήχο τους περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη γλώσσα. Παρ' όλο που πρωτοείδα τα ονόματα πάνω σε οχήματα μεταφοράς κάρβουνου, πάντοτε ήθελα να μάθω τι σήμαιναν όλα αυτά». Συνέχισε λέγοντας πως οι ιστορίες του σχεδόν πάντοτε ξεκινούσαν με ένα όνομα. «Δώστε μου ένα όνομα, και εγώ θα σας φτιάξω μια ιστορία, αντίστροφα με ό,τι γίνεται συνήθως». Ανέφερε πως από τις σύγχρονες γλώσσες, τα ουαλικά, και αργότερα τα φινλανδικά, αποτέλεσαν τις μεγαλύτερες εμπνεύσεις για το γράψιμό του, συμπεριλαμβανομένης και της δημιουργίας του *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών*. Τα ουαλικά μάλιστα ήταν η έμπνευση για το ένα από τα δυο κύρια παρακλάδια της γλώσσας των ξωτικών την οποία δημιούργησε, και αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλά ονόματα του φανταστικού κόσμου της Μέσης Γης να είναι ουαλικής προέλευσης, όπως εκείνο της Άργουεν, της Πριγκίπισσας των Ξωτικών, του ποταμού *Άντονιν*, του λαού των *Ροχίριμ*, και του *Γκουάιχιρ*, του γιγάντιου αετού.

Αργότερα η οικογένεια Τόλκιν μετακόμισε σε ένα απλό σπίτι

στην οδό Όλιβερ, σε μια φτωχογειτονιά (τόρα πλέον έχει καταφιστεί κατά τη διάρκεια της αναβάθμισης του κέντρου της πόλης). Βρισκόταν στην περιοχή του Ετζμπάστον, η οποία σε γενικές γραμμές ήταν εύπορη, σε μικρή απόσταση από το Παρεκκλήσιο του Μπέρμιγχαμ, και κοντά σε μια μεγάλη τεχνητή λίμνη. Για ένα διάστημα, η Μέιμπελ πήρε τους γιους της από το Σχολείο Κινγκ Έντουαρντ και τους έγραψε στο σχολείο του Παρεκκλησίου, το Σχολείο Σεντ Φίλιπ, στο οποίο τα δίδακτρα ήταν πολύ χαμηλότερα. Ωστόσο, το 1903 ο Ρόναλντ κέρδισε μια υποτροφία για το Σχολείο Κινγκ Έντουαρντ, που βρισκόταν σε απόσταση δύο μιλίων από το σπίτι του στο Ετζμπάστον, και ξανάρχισε τις σπουδές του εκεί το φθινόπωρο. Τα Χριστούγεννα της ίδιας χρονιάς, ο Ρόναλντ πήρε την πρώτη του Θεία Μετάληψη, επισφραγίζοντας με αυτό τον τρόπο τη θερμή του αφοσίωση στην πίστη της μητέρας του.

Στη διάρκεια των χριστουγεννιάτικων διακοπών εκείνης της χρονιάς, η Μέιμπελ έγραψε στην πεθερά της, Μέρι Τζέιν Γόλκιν, εσωκλείοντας κάποια σχέδια του Ρόναλντ και του Χίλαρι:

Είχατε πει πως προτιμάτε να σας στείλουν τα αγόρια δικά τους σχέδια και όχι να σας αγοράσουν κάτι με τα χρήματά τους, και έτσι ζωγράφισαν αυτά για εσάς. Ο Ρόναλντ έκανε το δικό του [σχέδιο] θαυμάσιο φέτος – μόλις ολοκληρώθηκε μια έκθεσή του στην αίθουσα του Πατέρα Φράνσις. Εργάστηκε σκληρά από τότε που σταμάτησαν τα μαθήματα στο σχολείο, στις 16 Δεκεμβρίου, το ίδιο κι εγώ, για να του βρω καινούργια θέματα. Δεν έχω βγει έξω σχεδόν *ένα μήνα* – ούτε καν για να πάω στο Παρεκκλήσιο! – μα ο υγρός και πνιγηρός καιρός έτσι κι αλλιώς με αποτρέπει. Από τότε που ο Ρόναλντ σταμάτησε το σχολείο, μπορώ τουλάχιστον να ξεκουράζομαι τα πρωινά.

Περνάω ολόκληρες *εβδομάδες* απόλυτης αϋπνίας, η οποία, σε συνδυασμό με το βαρύ κρυολόγημα και την αρρώστια, με έχουν καταβάλλει.

Βρήκα μια ταχυδρομική επιταγή αξίας δύο σελινίων και έξι πενών, την οποία στείλατε στα αγόρια πριν από κάμποσο καιρό – ένα χρόνο τουλάχιστον – και η οποία είχε παραπέσει. Πέρασαν όλο το απόγευμα στην πόλη, ξοδεύοντας αυτά τα χρήματα και λίγα ακόμη σε πράγματα που ήθελαν να χαρίσουν. Έκαναν όλες τις χριστουγεννιάτικες αγορές για λογαριασμό μου. Ο Ρόναλντ μπορεί να ταιριάζει τις μεταξωτές φόδρες ή οποιαδήποτε απόχρωση υφάσματος σαν αληθινός «παριζιάνος μόδιστρος». Του βγαίνει άραγε η κληρονομιά του καλλιτέχνη ή του υφασματέμπορου*;

Τα πάει πολύ καλά στο σχολείο – ξέρει περισσότερα ελληνικά απ' όσα λατινικά ξέρω εγώ – και λέει πως θα ήθελε να κάνει γερμανικά μαζί μου στη διάρκεια των διακοπών, αν και αυτή την περίοδο θα προτιμούσα να μείνω ξαπλωμένη στο κρεβάτι.

Ένας νεαρός και πρόσχαρος κληρικός μαθαίνει τον Ρόναλντ να παίζει σκάκι – λέει πως έχει διαβάσει *υπερβολικά* πολύ οτιδήποτε θα ταίριαζε σε ένα αγόρι κάτω των δεκαπέντε, και δεν έχει πια κανένα άλλο κλασικό ανάγνωσμα να του προτείνει⁵.

Μέσω της επαφής τους με το Σχολείο Σεντ Φίλιπ, η Μέιμπελ και οι γιοι της είχαν γνωρίσει τον Πατέρα Φράνσις Εξάβιερ Μόργκαν, ο οποίος ενστερνιζόταν τις απόψεις του καρδινάλιου Νιούμαν σχετικά με την εκπαίδευση. Ο Φράνσις Μόργκαν ήταν ενοριακός ιερέας αποσπασμένος στο Παρεκκλήσιο,

* Ο παππούς της Μέιμπελ ήταν υφασματέμπορος. Είχε δική του επιχείρηση, η οποία τελικά πτώχευσε. (Σ.τ.Μ.)

και είχε υπηρετήσει υπό τις εντολές του Νιούμαν. Ο πατέρας Φράνσις πρόσφερε φιλία, συμβουλές και χρήματα στη χήρα και στα ορφανά. Καθώς τα αγόρια ήταν φιλάσθενα και η μητέρα παρουσίασε σακχαρώδη διαβήτη, το 1904 κατόρθωσε τελικά να τους στεγάσει σε μια όμορφη αγροικία του Παρεκκλησίου. Η αγροικία Γουντσάιντ⁶ βρισκόταν κοντά στο αγροτικό καταφύγιο του Παρεκκλησίου, στο γειτονικό χωριό Ρέντναλ, στην καρδιά της υπαίθρου του Γουορστερσάιρ, πάνω στους Λόφους Λίκι. Το τοπίο έμοιαζε με εκείνο του Σέαρχολ και ενθουσίασε και τους τρεις. Όμως, παρά το ιδανικό περιβάλλον, η υγεία της Μέιμπελ συνέχισε να επιδεινώνεται, αναγκάζοντας τον πατέρα Φράνσις να αναζητήσει βοήθεια για το μεγάλωμα των γιων της. Ο Ρόναλντ πέρασε το καλοκαιρινό σχολικό τρίμηνο στο Χόουβ, στη νότια ακτή της Αγγλίας, μαζί με τη θεία του Τζέιν Νιβ και το σύζυγό της Έντγουιν, ενώ ο Χίλαρι έμεινε με τους παππούδες του από την πλευρά της μητέρας του.

Όταν τα αγόρια επέστρεψαν, η Μέιμπελ έγραψε στην πεθερά της: «Τα αγόρια φαίνονται *απίστευτα υγιή* σε σύγκριση με τα αδύναμα χλομά φαντάσματα τα οποία αποχαιρέτησα πάνω στο τρένο πριν από τέσσερις εβδομάδες! Σήμερα ο Χίλαρι απόκτησε κοστούμι τουίντ και το πρώτο του Ίτον*. Δείχνει *πελώριος*. Έχουμε τέλειο καιρό. Τα αγόρια θα σας γράψουν αμέσως μόλις βρέξει. Ποτέ δεν ευχαριστήθηκαν τόσο τις διακοπές τους – μάζεψαν μύρτιλλα, ήπιαν τσάι στα χωράφια, πέταξαν χαρταετό με τον πατέρα Φράνσις, ζωγράφισαν και αναρριχήθηκαν στα δέντρα».⁷

Η υγεία της Μέιμπελ δε σημείωσε κάποια βελτίωση, και ο

* Κοντό αντρικό σακάκι με μεγάλα πέτα, το οποίο αρχικά ήταν μέρος από τη στολή των σπουδαστών του κολεγίου Ίτον. (Σ.τ.Μ.)

Ρόναλντ ξανάρχισε το σχολείο μετά τις καλοκαιρινές διακοπές. Για να πάει στο μάθημά του έπαιρνε το τρένο, αφού προηγουμένως είχε περπατήσει περισσότερο από ένα μίλι ώσπου να φτάσει στο σταθμό. Έφευγε από το σπίτι νωρίς και επέστρεφε αργά, και ο Χίλαρι μερικές φορές τον περίμενε στην εξώπορτα κρατώντας μια λάμπα. Η Μείμπελ πέθανε στην αγροικία Γουντσάιντ μερικούς μήνες αργότερα, στις 14 Νοεμβρίου 1904, υποκύπτοντας στο διαβήτη, για τον οποίο εκείνη την εποχή δεν υπήρχε θεραπεία. Την έθαιψαν στο κοιμητήριο της Καθολικής Εκκλησίας του Αγίου Πέτρου, στο Μπρομοσγκρόουβ, και στον τάφο της τοποθετήθηκε ένας σταυρός παρόμοιος με εκείνους που έβαζαν στους τάφους των ιερέων του Παρεκκλησίου. Το θέαμα των δύο μικρών ορφανών μπροστά στον τάφο θα πρέπει να ράγισε τις καρδιές των παρισταμένων στην κηδεία. Χρόνια αργότερα, ο Ρόναλντ θυμόταν: «Στάθηκα μάρτυρας (χωρίς να πολυκαταλαβαίνω) της ηρωικής καρτερίας και του πρόωρου θανάτου, μέσα σε βαθιά φτώχεια, της μητέρας μου, της γυναίκας η οποία με οδήγησε στην Εκκλησία. Δέχτηκα την εκπληκτική φιλανθρωπία του πατέρα Μόργκαν. Όμως είχα ερωτευτεί τη Θεία Μετάληψη εξαρχής...»

Ο Ρόναλντ θυμόταν τη μητέρα του ως μια πολύ χαρισματική, όμορφη και έξυπνη γυναίκα. Θεωρούσε πως είχε νιώσει βαθιά μέσα της τον πόνο και τη θλίψη. Πίστευε ακράδαντα πως ο πρόωρος θάνατός της, σε ηλικία τριάντα τεσσάρων ετών, είχε επέλθει εξαιτίας της «καταδίωξης» της ρωμαιοκαθολικής πίστης της από τους προτεστάντες συγγενείς. Μπορεί κανείς να φανταστεί πόσο πολύ επηρέασε ο θάνατός της τα δυο αδέλφια, καθώς μάλιστα συνέβη μετά την επίσης πρόωρη απώλεια του πατέρα τους. Πολύ αργότερα, ο Τόλκιν έγραφε:

«Στη μητέρα μου, η οποία με δίδασκε η ίδια (μέχρι να πάρω υποτροφία), χρωστώ την αγάπη μου για τη γλωσσολογία, ειδικά για τις γερμανικές γλώσσες, και για το ρομάντζο». Με τη λέξη «ρομάντζο» (romance), ο Τόλκιν εννοούσε την πεζογραφία και την ποίηση η οποία παρέπεμπε σε άλλους κόσμους, και η οποία επηρέαζε τη φαντασία μέσα από τα άγνωστα και θαυμαστά χαρακτηριστικά των κόσμων αυτών. Η γλωσσολογία ήταν το γνωστικό και ακαδημαϊκό πεδίο που επέλεξε, το οποίο αργότερα επρόκειτο να διδάξει στην Οξφόρδη, αλλά και για το οποίο θα συνέγραφε, αφού προηγουμένως απέκτησε βαθιά γνώση. Είναι ένας γνωστικός κλάδος που εξετάζει την ιστορία τόσο μιας γλώσσας όσο και της λογοτεχνίας της, χωρίς να εστιάζεται μόνο στην πρώτη ή μόνο στη δεύτερη. Ο Τόλκιν εξελίχθηκε σε μεγαλοφυΐα στο συγκεκριμένο τομέα, όπως πριν από αυτόν ο Τζέικομπ Γκριμ και ο αδελφός του, Βίλχελμ, έγιναν διάσημοι για τη συλλογή λαϊκών ιστοριών και παραμυθιών.

Από τα νεανικά του χρόνια ο Ρόναλντ Τόλκιν έτρεφε μεγάλη εκτίμηση για τη μητέρα του και τον πατέρα του. Η απώλειά τους επηρέασε έντονα την αίσθηση της ταυτότητάς του με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Το πατρικό όνομα της μητέρας του ήταν Σάφιλντ, και ο Ρόναλντ διέκρινε μια αντίθεση ανάμεσα στους Τόλκιν και στους Σάφιλντ, και ταυτιζόταν στα περισσότερα ζητήματα με τη δεύτερη οικογένεια. Οι Τόλκιν, πολλές γενιές πριν από τη δική του γέννηση, είχαν έρθει στην Αγγλία ως Γερμανοί μετανάστες, και το όνομα έγινε αιτία να δημιουργηθούν οικογενειακοί μύθοι σχετικά με την προέλευσή του, όπως συμβαίνει συχνά σε παρόμοιες περιπτώσεις. Μια ιστορία που άρεσε στον Ρόναλντ ήταν αυτή που έλεγε πως το όνομα προερχόταν από ένα παρατσούκλι που είχε δοθεί σε κάποιον πρόγονό του: *tollkühn*, «απερίσκεπτος». [Στο ημιτελές

έργο του «The Notion Club Papers», ο ίδιος ο Τόλκιν είδε δώσει στον εαυτό του ένα άλλο φανταστικό όνομα, εκείνο του «Καθηγητή Ράσμπολντ Παράτολμου»). Στις πιο πρόσφατες γενιές, οι Τόλκιν ήταν κατασκευαστές πιάτων και είχαν αντιμετωπίσει οικονομικές δυσκολίες. Αντίθετα, θεωρούσε πως οι Σάφιλντ ήταν βέροι Άγγλοι, με καταγωγή από την περιοχή Ίβσαμ του Γουορστερσάιρ. Καθώς το μέρος βρισκόταν στα Δυτικά Μίντλαντς, οι Σάφιλντ ανήκαν σε μια περιοχή που ο Τόλκιν επρόκειτο να αγαπήσει για τις διαλέκτους και τη γεωγραφία της. Η μητέρα του, η Μέιμπελ, αντιπροσώπευε γι' αυτόν ό,τι πιο καλό διέθετε η οικογένεια Σάφιλντ. Όπως έγραφε ο ίδιος, «Αν και Τόλκιν στο όνομα, είμαι ένας Σάφιλντ στα γούστα, στα χαρίσματα και στην ανατροφή». Το Γουορστερσάιρ, όπως αντιπροσωπευόταν από το Σέαρχολ, ήταν γι' αυτόν η ιδιαίτερη πατρίδα του: «Οποιαδήποτε γωνιά αυτής της περιοχής (ανεξάρτητα από το πόσο όμορφη ή άθλια) είναι για μένα κατά έναν ακαθόριστο τρόπο “πατρίδα”, όπως δεν είναι κανένα άλλο μέρος του κόσμου». Η αίσθηση της διαφοράς μεταξύ της κληρονομιάς του από τους Τόλκιν και εκείνης από τους Σάφιλντ τονίζοταν ακόμη περισσότερο από την προσχώρηση της Μέιμπελ στο ρωμαιοκαθολικισμό. Οι Τόλκιν ήταν προτεστάντες (όπως ήταν και οι Σάφιλντ), αλλά φαίνεται πως η νέα πίστη της μητέρας ήταν για το γιο η πεμπτοουσία της Αγγλίας και των Δυτικών Μίντλαντς, καθώς είχε τις ρίζες της στη μακρά μεσαιωνική περίοδο. Οι δικές του ρωμαιοκαθολικές πεποιθήσεις ήταν έντονα συνδεδεμένες με τη μητέρα του σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.